

MO5 - Sociologie jako společenská věda

- *societas + logos*, z latiny
- vědecká disciplína, věda o společnosti a její kultuře (postmoderní spol.)
- př. vývoj, rozvrstvení, náboženství, kriminalita
- empirická (ze zkušenosti, *empeiros*, o realitě) – navrhuje teorie, není exaktní
- vazby na ostatní společenské vědy – *ffie*, historie, ekonomie, antropologie, politologie, ekologie, psychologie, sociální psychologie – zaměřuje se na jednotlivce
- **X** sociologie – zaměřuje se na skupinu, komunitu, společnost – sociologický úhel pohledu
- společenské vědy – pravděpodobnost
- **X** přírodní vědy – hledají kauzalitu (nutná souvislost jevů)
- **vznik v pol. 19. st., zakladatelem August Comte** – FRA filosof, 1798-1857
- vzniká moderní společnost, zaniká tradiční, průmyslový revoluce – sociologie reflexí tohoto přechodu
- **sociální síly při vzniku sociologie**, George Ritzer – USA sociolog
 - politické revoluce (VFR 1789), vznik chaosu
 - průmyslová revoluce, rozvinutí kapitalismu, trh, byrokracie, služby
 - urbanizace
 - socialismus
 - sekularizace
 - změny v oblasti náboženství – ateismus
 - rozvoj vědy („tvrdá věda“)
 - evoluční teorie – Charles Darwin, 1809-1882, UK přírodovědec, selekce (přirozený výběr), kritika církví, „O vzniku druhu přirozeným výběrem“, Galapágy 1835, sociální darwinismus (aplikace poznatků CH. D. na lidský druh, přežití nejschopnějších apod.)
- **revoluce** – druh změny, rychlá zásadní
- **X evoluce** – postupný přirozený vývoj

Metody sociologie

- metoda = způsob získávání faktů
- **kvantitativní výzkum** př. dotazník
 - omezený rozsah informací o mnoha jedincích
 - redukce počtu pozorovaných proměnných
 - redukce počtu sledovaných vztahů mezi proměnnými
 - snadná generalizace na populaci
 - měřitelná validita (platnost)
 - testování hypotéz na velkém vzorku respondentů

- **kvalitativní výzkum** př. rozhovor, strukturované hloubkové atd.
 - mnoho informací o malém počtu jedinců
 - redukce počtu sledovaných jedinců
 - problematická a někdy i nemožná generalizace na populaci
 - více se týkají dané problematiky – detailnější
 - nelze zobecnit na širší populaci
 - hledání motivů a významů lidského chování
 - lze použít jako výzkum pro kvantitativní
- další metody – **biografická** – práce s materiály (knihy), **sociometrický dotazník** (sociogram výsledkem – tabulka/graf oblíbenosti)
- **3 fáze sociologického zkoumání**
 - **příprava výzkumu** – problém, metoda, respondenti, hypotéza
 - **realizace** – sběr dat
 - **závěrečná fáze** – zpracování dat a závěr, výsledkem je graf

Zakladatelé světové sociologie, otcové zakladatelé + George Simmel

- formulace základních otázek sociologie
August Comte, FRA, 1798-1857
- filosof, **zakladatel sociologie a pozitivismu** – ffický směr, reakce na ffii 18. a 19. st., prudký rozvoj přírodních věd, ffie má být budována po vzoru přírodních věd, vcházet ze zkušenosti, stát na vědeckých základech, přestat pátrat po absolutnu
Kurs pozitivní filosofie
- sociální fyzika (pravděpodobnost a statistika), sociologie 1839
- vědecký charakter (experiment, pozorování, analýza)
- **3 intelektuální stadia vývoje** společnosti/vývoj lidského myšlení
 - **náboženské/teologické** – příčinou všech jevů neustálé působení nadpřirozených činitelů, vysvětlení anomálií
 - **filosofické/metafyzické** – obměna stadia prvního, nadpřirození činitelé nahrazení abstraktními silami nebo zosobněnými abstrakcemi (v různých bytostech, které jsou pokládány za schopné) dávají vzniknout všem pozorovaným jevům určující podstatu
 - **vědecké/pozitivní** – lidský duch poznává, že nemůže dosáhnout absolutních poznatků, vzdává se hledání původu, poznání příčin jevů a určení vesmíru, věnuje se ale objevování jejich zákonitostí (vztahy poslušnosti a podobnosti) pomocí pozorování a úsudků, vlastní výklad faktů je spojen obecnými fakty, snaha o zmenšit počet fakt
- intelektuální změna, ne revoluce
- zamezení společenským otřesům (po VFR)
- nastolení harmonických sociálních vztahů
- sociální statistika a dynamika

Émile Durkheim, FRA, 1858-1917

- sociolog
- katedra sociologie, časopis, první profesor sociologie
- sociologie akademickou disciplínou
- průmyslová revoluce a přesun do měst – urbanizace
- **anomický stav** – ztráta jistot, tradic, nový způsob života, změny, vzniká chaos, **sebevražedný nárůst**, spis *Sebevražda* (jeho téma) "
- **druhy sebevražd**
 - **egoistická** – nadměrný individualismus
 - **altruistická** – nedostatečný individualismus, nesebevědomost, myslí na ostatní
 - **anomická** – člověk neví, kam patří, ztrácí smysl života, chaos
 - **fatalistická** – člověk kontrolován, ovládán, ztrácí možnost svobodné volby
- co drží společnost pohromadě?
- dříve rodinné vazby – **mechanická solidarita**
- nová vazba – dělba práce – **organická solidarita**
- my potřebujeme ostatní, ostatní potřebují nás

Karel Marx, NĚM,

- filosof, ekonom, sociolog
- *Německá ideologie, Komunistická manifest, Kapitál*
- **proletariát** – dělníci
- **buržoazie** – majitelé, podnikatelé
- **nadhodnota** – zaměstnavatel větší zisk než zaměstnanec
- **třídní boj** – konflikt proletariátu a buržoazie
- **odcizení práce** – ztráta smyslu práce, práce pouze k přežití
- **revoluce** – rychlá náhlá změna, hned

Max Weber

- sociolog
- *Protestantská etika a duch kapitalismu*
- **kalvinismus** (protestantský) – práce, askeze, šetrnost, střídmost
- „z mnišských cel do světského povolání a podnikání“
- vznik kapitalismu z protestantské etiky
- nehýřit, investovat
- **typologie panství** – moc daná pocitem závaznosti vůči autoritě
 - **tradiční** – osobní vztah mezi vládcem a ovládanými, tradice, dědičnost, generační
 - **charismatické** – víra stoupenců ve výjimečnost vůdce (často spojené s náboženstvím), př. Putin, Hitler

- **racionálně legální** – víra v platnost a závaznost neosobních zákonů, platí pro držitele moci, který je zvolen, i ovládané, úředníci, byrokratický způsob vlády

Vilfredo Pareto

- ekonom, sociolog, politolog
- **teorie elit**
- v každé společnosti přirozená **hierarchizace ve tvaru kužele**
- vrchol – elita/vůdci, nepočetná skupina
- základna – vedení, zbytek společnosti
- **elita** – vládnoucí a ovládaná vrstva
- vládnoucí elita si udržuje svou moc nátlakem a manipulovaným souhlasem
- **lišky** (třída I.) – flexibilita, prohnatost, schopnost přesvědčit
- **lvi** (třída II.) – použití násilí k utlačení opozice
- **koloběh elit**, model cirkulace univerzální pro celé dějiny
- výměna skupin v důsledku dispozic jedné skupiny k vyřešení s určitých událostí, lišky (politické manévrování) neumí použít násilí, budou svrženy lvy, kteří jsou schopni rozhodné akce, nátlaku, slabou stránkou lvů je ale sklon se stát konzervativními, potřebují vlastnosti I. třídy, jsou postupně nahrazeni a elita je přetvořena

Erich Fromm, NĚM, 1900-1980

- psychologie, sociologie, filosofie
- inspirace Marx, Freud
- otázka odcizení člověka „**Mít nebo být?**“
- odcizení člověka důsledkem materialismu
- „podstatou bytí je vlastnění, kdo nic nemá, není ničím“, přirozenost vlastnění
- **vlastnění a bytí** – dva základní způsoby prožívání, síly určující rozdíly mezi charaktery jednotlivců i mezi typy společenského charakteru

Česká sociologie české sociologické myšlení

Tomáš Garrigue Masaryk, ČSL, 1850-1937

- sociolog (i Beneš), seznamuje společnost se sociologií
- profesor UK, Praha
- po roce 1948 zrušení sociologie na univerzitách (komunisti), tradice první republiky, znovuootevření až po roce 1989
- *Sebevražda* – habilitační spis, docent
- instituce, agentury???
- Sociologický ústav AVČR, Státní statistický úřad, katedry sociologie na VŠ